

1960-02-ILR-0001-0009

ਭਾਰਤੀ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ

ਪੰਜਾਬ ਸੀਰੀਜ਼

ਰੀਵੀਜ਼ਨਲ ਅਪਰਾਧੀ

ਮੇਹਰ ਸਿੰਘ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਤੇ ਆਈ.ਡੀ.ਦੁਆ ਜੇ.ਜੇ.

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਧਨ ਕੌਰ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਪਟੀਸ਼ਨਰ।

ਬਨਾਮ

ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ, -ਜਵਾਬਦਾਤਾ।

1959 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਰੀਵੀਜ਼ਨ ਨੰ. 438

ਕੋਡ ਆਫ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ (V of 1898)—ਸੈਕਸ਼ਨ 488- ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਅਣਗਹਿਲੀ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ-ਕੀ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਲਈ ਸਾਬਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ-ਪਤਨੀ ਆਪਣੇ ਪੁਨਰ-ਵਿਆਹ ਦੇ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਵੱਖ ਰਹਿ ਰਹੀ ਹੈ। ਪਤੀ—ਕੀ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦਾ ਹੱਕਦਾਰ ਹੈ—ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਤੋਂ ਅਣਗਹਿਲੀ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ—ਕੀ ਪਤੀ ਦੇ ਆਚਰਣ ਤੋਂ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਣਗਹਿਲੀ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸਬੂਤ ਫੌਜਦਾਰੀ ਜਾਬਤਾ ਦੀ ਧਾਰਾ 488 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਤਨੀ ਦੁਆਰਾ ਕਲੇਮ ਫਾਰਮਨੈਂਸ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦਾ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਉਸ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਉਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਤਨੀ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਵੱਖ ਰਹਿਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਖ ਰਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਆਪਣੇ ਲਈ ਇੱਕ ਮਾਲਕਣ ਲਿਆ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਅਣਗਹਿਲੀ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਜ਼ਾਹਰ ਜਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਤੀ ਦੇ ਆਚਰਣ ਤੋਂ ਇਸਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਹਰੇਕ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ, ਕੀ, ਜਦੋਂ ਪਤਨੀ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਵੱਖ ਰਹਿ

1960-02-ILR-0001-0009

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਧਨ ਕੌਰ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਪਟੀਸ਼ਨਰ।

ਬਨਾਮ

ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ, -ਜਵਾਬਦਾਤਾ।

ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇੱਕ ਮਾਲਕਣ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਹਾਲਾਤ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਕਿ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਣਗਹਿਲੀ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਜਾਂ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹਾ ਅਨੁਮਾਨ ਉਪਲਬਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਆਦੇਸ਼ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਰਲੱਭ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਅਨੁਮਾਨ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਧਾਰਾ 488 ਅਧੀਨ ਹੁਕਮ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ।

ਸ਼੍ਰੀ ਮਦਨ ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ, ਵਧੀਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 438, ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਸ਼੍ਰੀ ਮਲਕੀਅਤ ਸਿੰਘ ਮੈਜਿਸਟਰੇਟ ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਮੋਗਾ ਦੇ ਮਿਤੀ 30 ਜੂਨ 1958 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਸੋਧ ਲਈ ਮਿਤੀ 17 ਮਾਰਚ 1959 ਦੇ ਚਲਾਨ ਨਾਲ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਧਨ ਕੌਰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੀ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੀ ਗਰਾਂਟ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਕਵਾਤੜਾ, ਪਟੀਸ਼ਨਰਾਂ ਲਈ।

ਜਵਾਬਦਾਤਾ ਲਈ ਐਮ ਐਸ ਗੁਜਰਾਲ

ਆਰਡਰ

ਮੋਹਰ ਸਿੰਘ, ਜੇ.-ਸਵਾਲ, ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਲਗਭਗ ਇੱਕ ਅਮੂਰਤ ਸਵਾਲ ਜੇ ਕਿ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਇੱਕ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਵੱਖ ਰਹਿਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕੀ ਜ਼ਾਬਤਾ ਫੌਜਦਾਰੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 488 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੀ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਅਣਗਹਿਲੀ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਸਬੂਤ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਲਈ ਦਾਅਵੇ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ?

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਧਨ ਕੌਰ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਪਟੀਸ਼ਨਰ।

ਬਨਾਮ

ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ, -ਜਵਾਬਦਾਤਾ।

ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਰਾਏ ਦੇ ਮਤਭੇਦ ਕਾਰਨ ਹਵਾਲੇ ਦੀ ਲੋੜ ਪਈ ਹੈ। ਬੇਲਾ ਰਾਈ ਚੈਟਰਜੀ ਬਨਾਮ ਭੂਪਾਲ ਚੰਦਰ ਚੈਟਰਜੀ (1), ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਅਤੇ ਈਸ਼ਰ ਬਨਾਮ ਸੋਮਾ ਦੇਵੀ (2), ਟੇਕ ਚੰਦ, ਜੇ. ਨੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਤੀ ਨੇ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮਾਲਕਣ ਰੱਖੀ ਹੈ, ਧਾਰਾ 488 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਪਤਨੀ ਲਈ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਪਤੀ ਨੇ ਹੋਰ ਅਣਗਹਿਲੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹੁੰਚ ਹੈ., ਬਨਾਰਸੀ ਬਾਕਸ ਬਨਾਮ ਘੀਸ਼ੂਲਾਲ (1), ਨਿਗਮ, ਜੇ.ਸੀ. ਸਯਦ ਅਹਿਮਦ ਬਨਾਮ ਨਾਗਥ ਪਰਵੀਨ ਤਾਜ ਬੇਗਮ (2), ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਹੇਜ, ਜੇ. ਅਤੇ ਬੀਰੋ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰੀ ਲਾਈ (3), ਮੁਰਤਜ਼ਾ ਫਜ਼ਲ ਅਲੀ, ਜੇ., ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਜ਼ੀਰ, ਸੀ.ਜੇ., ਨੇ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਣਗਹਿਲੀ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਅਣਗਹਿਲੀ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ, ਪਤੀ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਅਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਦੂਜੀ ਪਤਨੀ ਲਈ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਸਮੂਹ ਹਨ ਜੋ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸੈਨਾਪਤੀ ਮੁਦਲੀਆਰ ਬਨਾਮ ਦੇਵਾਨਈ ਅੰਮਾਲ (4), ਗੁੰਨੀ ਬਨਾਮ ਬਾਬੂ ਲਾਈ (5), ਮਾਈਕੀ ਬਨਾਮ ਹੇਮਰਾਜ (6), ਬੇਰੰਨਾ ਬਨਾਮ ਦੇਵੰਮਾ (7), ਰਾਜੇਸ਼ਵਰਿਅਮਾ ਬਨਾਮ ਵਿਸ਼ਵਨਾਥ (8), ਅਤੇ ਮੁਕੰਦ ਲਾਈ ਵਿਚ v. ਜੋਤਿਸ਼ਮਤੀ (9)। ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਰਾਏ ਦੇ ਮਤਭੇਦ ਕਾਰਨ ਹਵਾਲੇ ਦੀ ਲੋੜ ਪਈ ਹੈ। ਬੇਲਾ ਰਾਈ ਚੈਟਰਜੀ ਬਨਾਮ ਭੂਪਾਲ ਚੰਦਰ ਚੈਟਰਜੀ (1), ਕਲਕੱਤਾ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਬੈਂਚ ਅਤੇ ਈਸ਼ਰ ਬਨਾਮ ਸੋਮਾ ਦੇਵੀ (2), ਟੇਕ ਚੰਦ, ਜੇ. ਨੇ ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਤੱਥ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਤੀ ਨੇ ਦੂਜਾ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮਾਲਕਣ ਰੱਖੀ ਹੈ, ਧਾਰਾ 488 ਦੇ ਤਹਿਤ, ਪਤਨੀ ਲਈ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਪਤੀ ਨੇ ਹੋਰ ਅਣਗਹਿਲੀ

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਧਨ ਕੌਰ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਪਟੀਸ਼ਨਰ।

ਬਨਾਮ

ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ, -ਜਵਾਬਦਾਤਾ।

ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸਨੂੰ ਸਾਂਭਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਵਾਲ ਦਾ ਇੱਕ ਪਹੁੰਚ ਹੈ। ਬਨਾਰਸੀ ਬਾਕਸ ਬਨਾਮ ਘੀਸੂਲਾਲ (1), ਨਿਗਮ, ਜੇ.ਸੀ. ਸਯਦ ਅਹਿਮਦ ਬਨਾਮ ਨਾਗਥ ਪਰਵੀਨ ਤਾਜ ਬੇਗਮ (2), ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ ਰੇਜ, ਜੇ. ਅਤੇ ਬੀਰੋ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰੀ ਲਾਈ (3), ਮੁਰਤਜ਼ਾ ਫਜ਼ਲ ਅਲੀ, ਜੇ. ਜਿਸ ਨਾਲ ਵਜ਼ੀਰ, ਸੀ.ਜੇ., ਨੇ ਸਹਿਮਤੀ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਅਣਗਹਿਲੀ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਜਾਂ ਕੋਈ ਅਣਗਹਿਲੀ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ, ਪਤੀ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਅਦਾ ਕਰਨ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਦੂਜੀ ਪਤਨੀ ਲਈ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਦੋ ਸਮੂਹ ਹਨ ਜੋ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸੈਨਾਪਤੀ ਮੁਦਲੀਆਰ ਬਨਾਮ ਦੇਵਾਨਈ ਅੰਮਾਲ (4), ਗੁੰਨੀ ਬਨਾਮ ਬਾਬੂ ਲਾਈ (5), ਮਾਈਕੀ ਬਨਾਮ ਹੇਮਰਾਜ (6), ਬੇਰੰਨਾ ਬਨਾਮ ਦੇਵੰਮਾ (7), ਰਾਜੇਸ਼ਵਰਿਅਮਾ ਬਨਾਮ ਵਿਸ਼ਵਨਾਥ (8), ਅਤੇ ਮੁਕੰਦ ਲਾਈ ਵਿਚ v. ਜੇਤਿਸ਼ਮਤੀ (9)। ਅਜਿਹੇ ਨਿਰੀਖਣ ਹਨ ਜੋ ਦੂਜੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮਰਥਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਤੱਥ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਅਣਗਹਿਲੀ ਦੇ ਕੇਸ ਸਨ ਜਾਂ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਸਵਾਲ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਧਾਰਾ 488 ਦੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਹਨ-

[ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਭੂਤਾ ਨੇ ਧਾਰਾ 488 ਪੜ੍ਹੀ ਅਤੇ ਜਾਰੀ ਰੱਖਿਆ :]

ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਅਧੀਨ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਬੁਨਿਆਦ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਅਣਗਹਿਲੀ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੈ।

ਜੇਕਰ ਇਹ ਆਧਾਰ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਉਪ-ਧਾਰਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਅਜਿਹਾ ਹੋਣ ਨਾਲ, ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਧਾਰਾ 488 ਵਿਚ ਇਸ ਦੀਆਂ ਅਗਲੀਆਂ ਉਪ ਧਾਰਾਵਾਂ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਹੈ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਪਤੀ ਦੇ

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਧਨ ਕੌਰ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਪਟੀਸ਼ਨਰ।

ਬਨਾਮ

ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ, -ਜਵਾਬਦਾਤਾ।

ਵਿਰੁੱਧ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਸੈਕਸ਼ਨ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਪਾਇਆ ਕਿ ਪਤਨੀ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੇ ਦਾਅਵੇ ਲਈ ਉਸ ਧਾਰਾ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਆਧਾਰ ਮੁਹੱਈਆ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਧਾਰਾ 488 ਦੀ ਉਪ ਧਾਰਾ (1) ਤੋਂ (5) ਨੂੰ ਹੋਰ ਬਚਾਅ ਪੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਇਕੱਠਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਤੀ ਕੋਲ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਦੇ ਜਵਾਬ ਵਜੋਂ ਦੋ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਬਚਾਅ ਹਨ-

(ਏ) ਕਿ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਲਈ ਕੋਈ ਅਣਗਹਿਲੀ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਾਂ

(ਬੀ) ਕਿ ਪਤਨੀ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਆਧਾਰ ਦੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਬੇਸ਼ੱਕ ਧਾਰਾ 488 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਤੀ ਲਈ ਹੋਰ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵੀ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹਨ ਪਰ ਮੌਜੂਦਾ ਮੰਤਵ ਲਈ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਦੋ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਵੱਖਰੇ ਅਤੇ ਵੱਖਰੇ ਬਚਾਅ ਹਨ ਅਤੇ ਪਤੀ ਪਤਨੀ ਦੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਹਰਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੇਕਰ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਜਾਂ ਦੋਵੇਂ ਬਚਾਅ ਸਾਬਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਤਨੀ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਆਧਾਰ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਉਸ ਨੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਮਾਲਕਣ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਬਚਾਅ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੌਰਾਨ ਲਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਪ-ਧਾਰਾ (5) ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬਣਾਏ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਪ-ਧਾਰਾ (4) ਅਤੇ (5) ਇਸ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ ਪਤੀ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ

1960-02-ILR-0001-0009

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਧਨ ਕੌਰ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਪਟੀਸ਼ਨਰ।

ਬਨਾਮ

ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ, -ਜਵਾਬਦਾਤਾ।

ਇੱਕ ਵੱਖਰਾ ਅਤੇ ਵੱਖਰਾ ਬਚਾਅ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਇੱਕ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਣਗਹਿਲੀ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਸਾਬਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪਤਨੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦਾ ਆਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਤੀ ਉਸ ਬਚਾਅ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਹ ਪਤਨੀ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਆਧਾਰ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਆਧਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਆਧਾਰ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇੱਕ ਮਾਲਕਣ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਪਤੀ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਬਚਾਅ ਪੱਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲੇ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੂਜੇ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਜੇਕਰ ਉਹ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਫੇਲ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਤੋਂ ਅਣਗਹਿਲੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਦੂਜੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵੀ ਸਫਲ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਬਸ਼ਰਤੇ ਪਤਨੀ ਲਈ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਹੁਣ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਤਨੀ ਦਾ ਜਵਾਬ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਚਾਅ ਪੱਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੂਜੇ ਦੇ ਲਈ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਆਧਾਰ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਣਗਹਿਲੀ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸਬੂਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਬੂਤ ਪਤਨੀ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਅਧਾਰ ਜਾਂ ਬੁਨਿਆਦ ਹੈ ਅਤੇ ਪਤਨੀ ਦੁਆਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਚਾਅ ਪੱਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਇੱਕ ਨਿਆਂਪੂਰਨ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜਵਾਬ ਦੇਣਾ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰੇਗਾ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਭੀਕਾਈਜੀ ਮਾਨੇਕਜੀ ਬਨਾਮ ਮਾਨੇਕਜੀ ਮਾਨਚੇਰਜੀ (1) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪਤਨੀ ਨੂੰ

1960-02-ILR-0001-0009

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਧਨ ਕੌਰ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਪਟੀਸ਼ਨਰ।

ਬਨਾਮ

ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ, -ਜਵਾਬਦਾਤਾ।

ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਣਗਹਿਲੀ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਜਾਂ ਚਾਲ-ਚਲਣ ਦੁਆਰਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸਲਈ, ਧਾਰਾ 488 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਤਨੀ ਦੁਆਰਾ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਿਵਾਏ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਨ ਤੋਂ ਅਣਗਹਿਲੀ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ। ਪਰ ਅਣਗਹਿਲੀ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਪਤੀ ਦੇ ਚਾਲ-ਚਲਣ ਤੋਂ ਜ਼ਾਹਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਅਰਥਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਣਗਹਿਲੀ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਤੱਥ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਬੂਤ ਜਾਂ ਉਸ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਤਿੰਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪਹਿਲੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਵਿੱਚ ਜੇ ਸਪਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਉਪਰੋਕਤ ਦੋਵਾਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੂਜੇ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਕੋਈ ਚਰਚਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰ ਤੀਸਰੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਭਾਵੇਂ ਪ੍ਰਗਟਾਇਆ ਗਿਆ ਵਿਚਾਰ ਬੇਤੁਕਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜੰਮੂ ਅਤੇ ਕਸ਼ਮੀਰ ਵਿੱਚ 1949 ਦੇ ਐਕਟ 9 ਦੁਆਰਾ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਹਿਲੇ ਉਪਬੰਧ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸਵਾਲ ਦੀ ਕਾਫ਼ੀ ਚਰਚਾ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਆਪਣੀ ਰਾਏ ਦੇ ਆਧਾਰ ਵਜੋਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਕ ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੂ ਵਿਆਹੁਤਾ ਔਰਤਾਂ ਦੇ ਵੱਖਰੇ ਨਿਵਾਸ ਅਤੇ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਐਕਟ, 1946 (1946 ਦਾ ਐਕਟ ਨੰਬਰ 19) ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਇੱਕ ਹਿੰਦੂ ਵਿਆਹੁਤਾ ਔਰਤ ਨੂੰ ਜ਼ਮੀਨ 'ਤੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਨਿਵਾਸ ਅਤੇ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਵੱਖਰਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ, ਦੂਜਿਆਂ ਵਿੱਚ, "ਜੇ ਉਹ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਦਾ ਹੈ"। ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜ ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹਨ ਉਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪਤੀ ਵੱਲੋਂ ਦੂਜੀ

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਧਨ ਕੌਰ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਪਟੀਸ਼ਨਰ।

ਬਨਾਮ

ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ,-ਜਵਾਬਦਾਤਾ।

ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਲੈ ਜਾਣ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਖ ਰਹਿਣ ਦਾ ਵਿਧਾਨਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਵੀ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਖ ਰਹਿਣਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਸਾਂਭ-ਸੰਭਾਲ। ਪਰ ਉਸ ਵਿਵਸਥਾ ਅਧੀਨ ਪਤਨੀ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕੇਵਲ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਹੀ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਨਾ ਕਿ ਧਾਰਾ 488 ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ। ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਦੇ ਤਹਿਤ ਉਪਬੰਧ ਨੂੰ ਜੋੜਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 488 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਜਿਹੇ ਦਾਅਵੇ ਲਈ ਉਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਲਈ ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਕਲਮਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਹਿਲੇ ਉਪਬੰਧ ਦੇ ਜੋੜ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜੋ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਨੇ ਖੁਦ ਧਾਰਾ 488 ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਨਹੀਂ ਚੁਣਿਆ ਹੈ। ਉਕਤ ਐਕਟ ਅਧੀਨ ਦਾਅਵੇ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਧਾਰਾ 488 ਦੇ ਅਧੀਨ ਦਾਅਵੇ ਵਿੱਚ ਸੰਖੇਪ ਕਾਰਵਾਈ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਤੋਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਖਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਦੋ ਉਪਬੰਧਾਂ ਨੂੰ ਬਰਾਬਰ ਦੇ ਕਾਨੂੰਨ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਤਾਂ ਜੋ 1946 ਦੇ ਐਕਟ ਨੰ. 19 ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਵਿੱਚ ਜੋ ਉਪਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਧਾਰਾ 488 ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਹਾਇਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਉਸ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਪਤੀ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 488 ਅਧੀਨ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਖ ਰਹਿਣ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਉਸ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਵਸਥਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਿਵਲ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕਾਰਵਾਈ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 488 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਵਿੱਚ ਸਾਰੇ ਵਿਵਹਾਰਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਲਈ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸੋਧ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਧਾਰਾ ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਧਨ ਕੌਰ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਪਟੀਸ਼ਨਰ।

ਬਨਾਮ

ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ, -ਜਵਾਬਦਾਤਾ।

ਵਿੱਚ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਣਗਹਿਲੀ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਦੂਜਾ ਕਾਰਨ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 488 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਅਧੀਨ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਉਪਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਪਹੁੰਚ, ਜੇਕਰ ਮੈਂ ਅਜਿਹਾ ਸਤਿਕਾਰ ਨਾਲ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਅਤੇ ਸਹੀ ਹੈ ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਮੈਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਉਹ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਅਪਵਾਦ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਹੈ। ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਪਵਾਦ ਪਤਨੀ ਲਈ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਅਧੀਨ ਅਣਗਹਿਲੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਜਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਉਚਿਤ ਆਧਾਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪਤਨੀ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਦਾ ਇਕਰਾਰਨਾਮਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇੱਕ ਮਾਲਕਣ ਰੱਖਦਾ ਹੈ: ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਵਾਰ ਪਤਨੀ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਦੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਉਸਦੇ ਨਾਲ ਰਹਿਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਆਧਾਰ ਦੇ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਦੂਜੇ ਨੂੰ ਹਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਦੋਵੇਂ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੂੰ ਵੀ ਹਰਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਵੇਖਣਾ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਪਤੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਦੀ ਅਣਗਹਿਲੀ ਜਾਂ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਦਾ ਹੁਕਮ ਕਿਵੇਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਧਾਰਾ 488 ਅਧੀਨ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾ ਸਬੰਧ ਹੈ ਤਾਂ ਪਤਨੀ ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਿਆਂ ਉਸ ਤੋਂ ਵੱਖ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਉਹ 1946 ਦੇ ਐਕਟ ਨੰਬਰ 19

1960-02-ILR-0001-0009

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਧਨ ਕੌਰ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਪਟੀਸ਼ਨਰ।

ਬਨਾਮ

ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ, -ਜਵਾਬਦਾਤਾ।

ਦੀ ਧਾਰਾ 2 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਜਿਹੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਆਪਣੇ ਦਾਅਵੇ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਧਾਰਾ 488 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖ-ਰਖਾਅ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਵਿੱਚ ਸਫਲ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ।

ਤਾਂ ਜੋ ਮੈਂ ਵਿਦਵਾਨ ਜੱਜਾਂ ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ ਹੋਵਾਂ ਕਿ ਉਪ-ਧਾਰਾ (3) ਅਧੀਨ ਪਹਿਲਾ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਧਾਰਾ 488 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦਾ ਅਪਵਾਦ ਹੈ, ਪਰ ਮੈਂ ਅਪਵਾਦ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਬਾਰੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣ ਦਾ ਕੋਈ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਸਕਦਾ। ਅਪਵਾਦ ਸਿਰਫ ਉੱਪਰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਦੋ ਬਚਾਅ ਪੱਖਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਬਚਾਅ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਛੂਹਦਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਤੋਂ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਅਣਗਹਿਲੀ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਗਾਉਣ ਲਈ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਪਤਨੀ ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਪਤੀ ਦੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕਰਾਉਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਵੱਖ ਰਹਿ ਰਹੀ ਹੋਵੇ, ਹਾਲਾਤ ਅਜਿਹੇ ਬਣ ਸਕਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਅਣਗਹਿਲੀ ਜਾਂ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਸਵਾਲ ਦਾ ਜਵਾਬ ਤਾਂ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲਣ ਤੋਂ ਅਣਗਹਿਲੀ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਸਬੂਤ ਧਾਰਾ 488 ਅਧੀਨ ਪਤਨੀ ਦੁਆਰਾ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਲਈ ਦਾਅਵੇ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਬੂਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ, ਉਸ ਧਾਰਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਪਤਨੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਪਾਲਣ-ਪੋਸ਼ਣ ਦਾ ਕੋਈ ਆਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਵੱਖ ਰਹਿਣ ਦੇ ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ ਵੱਖ ਰਹਿ ਰਹੀ ਹੋਵੇ। ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ

1960-02-ILR-0001-0009

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਧਨ ਕੌਰ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਪਟੀਸ਼ਨਰ।

ਬਨਾਮ

ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ, -ਜਵਾਬਦਾਤਾ।

ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇੱਕ ਮਾਲਕਣ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਲੈ ਲਿਆ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ, ਅਣਗਹਿਲੀ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਜ਼ਾਹਰ ਜਾਂ ਅਪ੍ਰਤੱਖ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਖਾਸ ਕੇਸ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪਤੀ ਦੇ ਆਚਰਣ ਤੋਂ ਇਸਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਲਗਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਮਲੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਅਜਿਹੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਰਾਏ ਦਾ ਮਤਭੇਦ ਜਿਸ ਲਈ ਇਸ ਸੰਦਰਭ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੱਲ ਕਰੇਗੀ ਕਿ ਕੀ, ਜਦੋਂ ਪਤਨੀ ਆਪਣੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਵੱਖ ਰਹਿ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਵਿਆਹ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਇੱਕ ਮਾਲਕਣ ਰੱਖੀ ਹੈ, ਹਾਲਾਤ ਅਜਿਹੇ ਹਨ ਕਿ ਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਣ ਲਈ ਅਣਗਹਿਲੀ ਜਾਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਅਨੁਮਾਨ ਉਪਲਬਧ ਹੈ ਜਾਂ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਿੱਥੇ ਅਜਿਹਾ ਅਨੁਮਾਨ ਉਪਲਬਧ ਹੈ, ਉੱਥੇ ਆਦੇਸ਼ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਇਜ਼ ਹੋਵੇਗਾ ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਰਲੱਭ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹਾ ਅਨੁਮਾਨ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਵਿਚਾਰ ਵਿੱਚ ਧਾਰਾ 488 ਅਧੀਨ ਹੁਕਮ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ।

ਦੁਆ, ਜੇ.—ਮੈਂ ਸਹਿਮਤ ਹਾਂ।

ਕੇ.ਐਸ.ਕੇ.

ਸਿਵਲ ਫੁਟਕਲ

ਜੀ ਐਲ ਚੋਪੜਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੇ.

ਨੈਸ਼ਨਲ ਸਕਿਓਰਿਟੀ ਅਸੋਰੇਸ਼ ਕੰ., ਲਿਮਟਿਡ., - ਅਪੀਲਕਰਤਾ।

ਬਨਾਮ

ਨੇਹਾਲ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ, -ਜਵਾਬਦਾਤਾ।

1958 ਦੇ ਆਰਡਰ ਨੰਬਰ 58-ਡੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ।

1960-02-ILR-0001-0009

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਧਨ ਕੌਰ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਪਟੀਸ਼ਨਰ।

ਬਨਾਮ

ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ, -ਜਵਾਬਦਾਤਾ।

1959 ਡਿਸਪਲੇਸਡ ਪਰਸਨ (ਕਰਜ਼ ਐਡਜਸਟਮੈਂਟ) ਐਕਟ (1951 ਦਾ LXX)—
ਸੈਕਸ਼ਨ 18 ਅਤੇ 40—ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੁਆਰਾ ਬੀਮਾ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ ਰਿਪੋਰਟ
—ਕੀ ਕਿਸੇ ਡਿਕਰੀ ਜਾਂ ਅੰਤਿਮ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਹੈ—ਅਜਿਹੀ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ
ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲ—ਕੀ ਸਮਰੱਥ ਹੈ।

ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਡਿਸਪਲੇਸਡ ਪਰਸਨਜ਼ (ਕਰਜ਼ ਐਡਜਸਟਮੈਂਟ)
ਐਕਟ, 1951 ਦੀ ਧਾਰਾ 18 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਅਧੀਨ ਬੀਮਾ ਬੋਰਡ ਨੂੰ ਸੌਂਪੀ ਗਈ
ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਲਈ ਖੁੱਲ੍ਹਾ ਇੱਕ ਡਿਕਰੀ ਜਾਂ ਅੰਤਿਮ ਹੁਕਮ
ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਐਕਟ ਦੀ ਧਾਰਾ 40 ਅਧੀਨ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਅਜੇ
ਬੀਮਾ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਬਾਕੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇੱਕ ਫ਼ਰਮਾਨ, ਜੇਕਰ
ਕੋਈ ਹੈ, ਤਾਂ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਕੋਲ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕੇਸ ਅਤੇ ਬੋਰਡ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼
ਕੀਤੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਬਿਜ ਲਾਲ, ਮੇਜ, ਸਬ-ਜੱਜ, ਪਹਿਲੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਦਿੱਲੀ, ਮਿਤੀ 5 ਨਵੰਬਰ,
1957 ਨੂੰ 33,724-8-0 ਰੁਪਏ ਦੀ ਅਨੁਪਾਤਕ ਲਾਗਤਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫ਼ਰਮਾਨ ਪਾਸ
ਕਰਨ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ FAOI

ਆਰ ਐਲ ਬਾਗਈ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ।

ਆਰ.ਐਸ. ਨਰੂਲਾ ਅਤੇ ਨੈਬਤ ਰਾਮ ਸੂਰੀ, ਜਵਾਬ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ।

1960-02-ILR-0001-0009

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਧਨ ਕੌਰ ਅਤੇ ਹੋਰ, - ਪਟੀਸ਼ਨਰ।

ਬਨਾਮ

ਨਿਰੰਜਨ ਸਿੰਘ, -ਜਵਾਬਦਾਤਾ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਿਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ, ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ।

anju sehgal